

ΝΟΥΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 8 Φεβρουαρίου 1904 | ΓΡΑΦΕΙΑ : 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 82

ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΟΝΙΑ ΓΑΛΗΝΗ

Δέ μας προσμένει πλέον, ώϊμέ, κάποιο λευκό σπι-
[τάκι
Μές στον κισσό τον πράσινο και μέσ στις καλαμιές,
Για μας μονάχα τὸ άσωστο, παντοτεινὸ φάρμακο
Κι' εμεῖς ποιλάνια άτατρίαστα σῆς άνανthes έρμιές.

Και δέ θά 'ρθοῦμε πλέον ποτέ μέσ στο χλωρό λειβάδι
Νά πλέξουμε τὸ άμάραντο στεφάνι τοῦ Μαγιοῦ,
Θά άνθίσῃ ή λίμνη, άγάπη μου, θά γίνῃ ώρατο τὸ
[βράδυ
Κι' εμεῖς δέ θά προβάλομε στο φῶς τοῦ Φεγγαριοῦ...

Σέ άλλα άκρογιάλια άπόξενα θά μας τραβοῦν ή
[μπόρες
Μέ δίχως τὰ γνιπέματα και χῶρια άπό τὸ φῶς,
Και στα θαμπά τὰ δειλινά και σῆς βαρειές τῆς
[ώρες
Θά μας διπλώνῃ άλύτρωτα ὁ πόνος ὁ κρυφός.

Τότε με μιάν άπελπισιά θά άπλώνουμε τὰ χέρια
Σέ κάποια ποῦ δέ θάρχωνται, σε κάποια άλαργινά,
Θά κλαῖν για μας πονετικά και τοῦ Ούρανοῦ τὰ ά-
[στέρια
Θά κλαῖν για μας περιλυπα τὰ σύννεφα τὰ άχνά !

Τὸ κάτι ώρατο στα στήθη μας θάχη διγά πεθάνῃ,
Και εμεῖς θέ νά προσμένουμε μιάν ὠρα μυστικά
Νά άράξουμε στο άπάνεμο, παντοτεινὸ λιμάνι.
Νά κλείσουμε τὰ μάτια μας, άγάπη μου γλυκειά.....

ΘΡΑΣ ΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΡΕΝΑΔΑ ΜΕ ΔΟΓΙΑ

[Ένα βιβλιάρικι μᾶς ἔρθε προχτές, μικρὸ βιβλιάρικι
33 σελιδοῦλες μονάχ, τυπωμένο στο τυπογραφεῖο τῆς
«Βεστίας». Ἡ έπιγραφή του: «Διαγωνισμὸς για τῆ
γλῶσσα. 1902». Και μετὰ στις σελιδοῦλες του ένας
πρόλογος σύντομος, μᾶζι δυνατός, τοῦ Ψυχάρη και ὀχτώ
διηγηματάκια τοῦ συνεργάτη μας Ἡλία Σταύρου. Στο
διαγωνισμὸ τοῦ 1902, καθὼς είναι γνωστό, κανένα βιβλίο
δέν βραβεύτηκε. Τὸ βραβεῖο, καθὼς γράφει ὁ Διδάσκαλος
στο πρόλογό του, τὸ πήρε ὁ τυπογράφος. Μᾶ ἀφοῦ έπρεπε
νά βγῆ τὸ χρονιατικό βιβλιάρικι για νά δοῦν οἱ δασκα-
λοθρεμμένοι πατριῶτες πῶς ή ἴδέα τραβάει άδιάκοπα κι'
έκούραστα τὸ δρόμο τῆς, τυπώθηκαν στή σειρά τοῦ διαγω-
νισμοῦ τὰ διηγήματα τοῦ συνεργάτη μας.

«Ὁ σκοπός μου εἴτανε, γράφει στον πρόλογο ὁ Διδά-
σκαλος, νά τὰ δημοσιέψω μαζί με τ' άλλα τὰ δημοσιέβω
σήμερι μονάχα, για νά τὰ χαρῆ ὁ άναγνώστης. Χρειάζε-
ται κάμποση τέχνη για νά χύση κανείς ποιήση και ζωῆ
σε μικρές εικονοῦλες, με τρόπο ποῦ ή ζουγραφιά νά μὴν
είναι οὔτε πλούσια με τὸ παραπάνω στα χρώματα οὔτε
με τὸ παραπάνω φτωχιά, νά μὴ φαντάζῃ, μᾶ νά μὴ
καταντή και άφαντῃ, μ' άλλα λόγια, νά βρῆ ὁ ζουγράφος
τὴν πινελλιά τῆ σωστή. Τὰ τέτοια ὁ Ἡλίας Σταύρος τὰ
πιτυχαίνει ώρατα. Θά δῆτε τι δροσάτα, τι ποιητικά ποῦ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

είναι τὰ διηγηματάκια του, τι ἄδολο πατριωτισμὸ μᾶς
φανερώνουνε, και τι καλλιχαρίτια, γενναία κ' έδγενικά
ψυχή».

Τὰ περισσότερ' άπ' αὐτὰ είναι εικόνες άπό τὸν πόλεμο.
Ἡ «Σερενάδα με λόγια» ποῦ δημοσιεύουμε σήμερα,
είναι τὸ ταῖρι μιανῆς άλλης ποιητικῆς ζουγραφιάς «Στο
λόγγο πέρα», ποῦ δημοσιέψαμε στο 35 φύλλο.1

Γιατί δέ βλέπετε και δέν πιστάνεσαι τὰ
χρόνια σου νά φέβγουνε γλήγορα γλήγορα,
σάν τις νυχτιές τοῦ καλοκαιριοῦ τις φεγγα-
ροστόλιστες και σάν τις άβγες τῆς άνοιξης
τις ροδοστεφανωμένες ;

Πῶς δέν τάκοῦς ὄλα νά σοῦ λέγουνε με
μιὰ φωνή ποῦ έχει κριμμένο μέσα της ὄλον
τὸν πόνο και τὸ παράπονο τοῦ κόσμου, περ-
νοῦμε και πᾶμε χωρὶς γυρισμό ;

Μᾶ δέ βλέπετε και τὰ φύλλα τῶ δεντριῶνε
νά σκορπίζονται δῶθε κείθε, ένα, ένα με τὸ
ψυχρὸ φύσημα τάγερ, μ' ένα μουρμουρητὸ
παραπονεμένο ;

Πῶς δέν τὰ βλέπετε ;

Γιατί μόνη εσύ, μονάχη, θέλεις νά μένεις
στο θλιβερὸ αἶσθημα τῆς καρδιάς σου ;

Πανέρμο λουλούδι τοῦ χειμῶνα, σε λυ-
πιοῦμαι. Σε λυπιοῦμαι και σε κλαίω, γιατί
ξέρω, φτωχό, ποῦ καρτερεῖς μιάν άχτίδα τοῦ
ἥλιου και τῆ δροσιά τῆς άβγούλας, για νά-

νοῖξης τὰ χεῖλια σου και νά γελάσης. Και τί
χαμόγελο !

Σάν ἦχο παραδαρμένου και θλιμμένου
τραγουδιοῦ, σάν κρυφόπνογο παράπονο έρω-
τεμένου άνδριοῦ. Τί δυστυχία !

Ἐσὺ και μόνη. Ἐσὺ θά προσμένῃς τὸ φῶς
τῆς έλπίδας ; Τοῦ κάκου. Δέ βλέπετε πῶς ὄλα
φέβγουνε χωρὶς γυρισμό ! Ἐρμῃ και μοναχή,
με φαντασμένα όνειράτα θρεμμένα, γιατί σε
κόσμους πλανεμένους σκορπᾶς τὸν έρωτα
τῆς καρδιάς σου ;

Γιατί άφτά τὰ στήθια νάχουν πάντα γραμ-
μένο μέσα τους τὸ θλιβερό, τὸ παραπονεμένο
τραγοῦδι τῆς άπερπισμένης αγάπης ;

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΚΟΥΤΑΛΗ ΣΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» *

*Αξιότιμε κύριε.

Καθὼς θά ιδεῖτε άπ' τις υπογραφές μας καθοῦμα-
στε σε τόπο μικρὸ και παράμερο. Παράμερο λέγοντάς
τον ίσως νά τὸν άδικῶ. Μέρα νύχτα βαπόρια και κα-
ραβια μικρὰ και μεγάλα με κάθε λογῆς σημαία πᾶν
κ' έρχονται στις θαλασσές μας και με χαρά μας βλέ-
πουμε πῶς χρόνο με τὸ χρόνο πληθαίνουν εκείνα, ποῦ
ή σημαία τους μᾶς κάνει και χτυπᾶ ή καρδιά μας ά-
πό έλπίδα δόξας και λαχτάρα λεπτέριας. Μικρὸ εἶν' ὁ-
μως τὸ μέρος μας άφοῦ άπ' τὰ πολλὰ άφτά πλεούμενα
κανένα δέν κατάδεχεται νά σταθεῖ στο νησάκι μας.

Ὅσοῦ εμεῖς αν και μικρομερίτες, και τουρκομερί-
τες μάλιστα, ἐκάναμε κουράγιο νά σῆς γράψωμε. Ἐγώ,
έπ' τῆ στ.γμ.η ποῦ άρχισε νά βγαίνει τ' ώρατο σας πε-
ριοδικό εἶμαι συνδρομητῆς σας κ' ὁ φίλος μου λίγον και-
ρὸ κατόπι κ' έτσι μᾶς φάνηκε πῶς θάχαμε τὸ έλεφτε-
ρο νά σας ζαλίσομε για λίγη ὠρα.

Τὸ βάζομε με τὸ νοῦ μας πῶς θά εἶστε πνιγμένοι
άπό δουλιά, κ' αν τυχόν δέν άδιάζετε τούτη τῆ στιγ-
μή, δέν πειράζει βάλτε τὸ γράμμα μας κατα μέρος
και πάρτε το μιάν άλλη ὠρα στο χέρι. Ἐπιθυοῦμε
νά μᾶς διαβάσετε με τὸ κέφι σας και με προσοχή κα-
μάρι για μᾶς μάλιστα, αν θάχατε τὴν καταδεξιά νά
μᾶ. άπαντήσετε με δυό σας άράδες. Τὸ φαντάζεστε πῶς
στα μικρὰ μας μέρη έφτός κίόλας διαλαλιέται πῶς ὁ

* Σημ. «Νουμᾶ»: Τὰ γράμματ' αὐτά, καθὼς θά δῆτε
είναι γραμμένα για τὰ «Παναθηναία» κ' ἐκεῖ σταλήθη-
καν. Μᾶ ὁ σοφὸς κ. Κίμων πρὶν τὰ πῆσῃ στα άδρά του
χέρια και πρὶν τοῦς ρίξῃ μιὰ ματιὰ άπεφῆνατο πῶς δέν
κάνουν για δημοσίεψῃ, άφοῦ μιλοῦνε για ζητήματα ποῦ
τάχουν άπὸ καιροῦς και ζαμάνια τὰ «Παναθηναία» με τοῦς
σοφοῦς συνεργάτες τῆς λυμένα. Ὅσοι διαβάσετε τὰ γράμ-
ματ' αὐτὰ θά συμφωνήσετε μαζί μας ποῦ τὰ δεχτήκαμε
για νά στολίσομε τῆς στήλης τοῦ «Νουμᾶ» και θά θαυ-
μάσετε τὴν άχτινοβολοῦσα «Παναθηναϊκή» σοφία τοῦ κ.
Κίμωνος.

δένικας έλαβε γραμμα από κάτω, κ' άμέσως μεγαλώ- νουνται τά όσα του γράφουν και μεγαλοπιάνεται κ' έ- κείνος πού τά λαβαίνει. Άφες πού και μερικοί σκάνουν άπ' τή ζούλια τους.

Αν ό πρόλογός μας σας φαίνεται πώς άρχίζει να μακραίνει να τόν κόψουμ' άμέσως κιόλας.

Αποφασίζουμε λοιπόν να σας γράψουμε για κάπο ζή- τημα πού κ' έδω στο μέρος μας, και σ' άλλα κοντινά και μακρινά χωριά, όπου υπάρχουν σχολιά, γίνεται μια αιώνη' άφορμή για λογοφέματα.

Είναί κάμποσα χρόνια τώρα πού λίγο πολύ παρα- κολουθούμε κ' έμεις τό γλωσσικό ζήτημα πού λένε. Πολλά βλέπουμε να γράφονται, με πολύ λίγα να ξε- καθαρίζουν' μια πάμε να πούμε πώς χαράζει πια ή μέρα πού θα μάς φέρι στο φώς, στη χαρά, στη σω- τηρία, και μια νάσου παρουσιάζεται κανέν' άθρο, πού λές και θέλει να μάς γυρίσει τά μπρός πίσω στο σκοτά- δι, στην άμαθία, στην κακομοιριά. Απ' τά πολλά πού συχνά μάς δίνουν άφορμή σε παρόμιες σκέψεις φτάνει να σας διηγηθούμ' ένα μόνον.

Τίς προάλλες άπ' τούς έδω συντοπίτες ένας, πού έχει τό δικό του και σημαίνει κ' άνακατέβεται στα κοινοτικά κ' εκπαιδευτικά, μας άρωτά έσ' άξερνα άν είχαμ' είδηση για ένα λόγο πού κάποιος σοφός κα- θηγητής στην Αθήνα, Παπαχατζής με τ' όνομα, έ- βγαλε στο σύλλογο Παρνασσό και μίλησε «περί γλώσ- σης, περί δημοτικών άσμάτων, περί θρησκευ- τικού αισθήματος, περί λαϊκών χορών, περί ήθών και έθίμων κ. τ. ά.» Έμεις για τό λόγ' άφ- τό τίποτις δεν είχαμ' άκούσει. Στα μικρά μας μέρη περνά φυσικά καιρός πολλές για να πάει κανείς είδηση από λόγους με τόση σπουδαιότητα. Έσείς έκει, στην πρωτεύουσα των πρώτων, έστ' άλλως συνηθισμένοι. Χί- λικ ζήτηματά τή μέρα περνών άπ' τά μάτια σας' φυ- σικά ή άντιληψή σας άκονίζεται, και με τόν καιρό μαθαίνετε στη γληγοράδα έτσι χροιάζεται σε σας λιγό- τερος καιρός για να καταπιαστείτε δέκα ζητήματα με μιά, παρά έμεις να μισοκαταλάβουμ' ένα.

Φοβούμαστε μάλιστα μίν ύστερ' από τόσον καιρό πού έρχόμαστε να σας μιλήσουμε για τό λόγο του κ. Παπαχατζή, θυμηθείτε τήν παροιμία «πέτροι ψύ- φιο' δ' λαγός και φέτος βγίηκ' ή τσίκνα», και μάς στείλετε από κεί πούρθεμα.

Όσοόσο κάνετε παρακλώ λιγάκ' ύπομονή. Όσο κι' άν φκίνονται πολλά ζητήματα να βρίσκονται σε κίνηση, θα παρατηρήσατε πιστέω, πώς, άμα τά προ- σέξεις, τά καλοκοιτάξεις, σούρχεται να πεις πώς στέ- κουν. Μιάζουσαν χοντροφασκισμένα άργακίνητα, και παραφορτωμένα καράβια, πού όσο και άν έχουν φου- σκωμένα τά πανιά, όμως δεν κουνούν άπ' τόν τόπο. Έτσι τό παρομιάζουμε κ' έμεις τό ζήτημ' άφτό πού έρχόμαστε σήμερα να σας ζητήσουμε τή γνώμη και φρονούμε πώς όχι μόνο φέτος αλλά και του χρόνου άν σας στέλναμε τό γραμμα, θαμάσατε πάντοτε σε καιρό.

Μά δε σας τό κρύβουμε πώς και κάτι άλλο μάς σκούνταξτε να σας γράψουμε. Είδαμε πώς άνοιξατε μια έρεβνα στο περιοδικό σας για τό ζήτημα κ' άνθρωποι των γραμμάτων σημαντικοί σας γράφουν τή γνώμη τους. Έως, είπαμε, σ' άφτή τήν έφκαιρι' άπάνω χω- θούμε κ' έμεις σε καμιά κόχη.

* *

Σας λέγαμε τό λοιπόν πώς ό συντοπίτης μάς άρώ- τησε άν άκούσαμε τίποτις για τό λόγο του Παπαχατζή, κ' έμεις όμολογήσαμε πώς ούτ' είδηση τόν είχαμε πά- ρει και τόν παρακαλέσαμε να μάς δανείσει τό φύλλο πού διαλάβαινε για τό λόγ' άφτό. Έκείνος όμως χα- μογελώνοντας, ένα σας, μάς λέγει, θα σας «τά» διαβά- σω έγώ. Έκείνο τό «τά» μαζί μ' ένα γλυκόξινό χα- μόγελο μάς μύνησε πώς κάτι μάς μελλούνταν και δεν άργήσαμε να τό δούμε.

Τό άθρο άρχιζε με τά έγώμια πού συνηθούν οι έφημερίδες' ό συντοπίτης τά κερνούσε με μεγάλη σοβα- ρότητα και δίχως να γυρνά να μάς κοιτάζει. Όσο προχωρούσε όμως άλλαζε σιγά σιγά ή φωνή του χω- ματικά κ' όταν έφτασε στην περικοπή πού ό κ. Παπα- χατζής λέγει ότι «ή έλληνική γλώσσα ή έξοχος «ύπό πάντων θεωρουμένη μεταξυ των άρ- χαιών και νεωτέρων γλωσσών, ή δημιουρ- «γήσασα σπανιώτατα πρότυπα ποιητών και συγγραφέων, εύρεν ήδη και (;) αυτή μεταξυ «ήμω των Έλλήνων ήλιθιωτάτους πολέμιους.» (sic) γύρισε και μάς τινάζ' ίσα ίσα άπάνω στη λέξη

«ήλιθιωτάτους» μια ματιζή πού λίγο έλειψε να μεί- νομα μια για πάντα «ήλιθιωτάτοι.»

Άφτό γίνονταν στη λέξη βραδι' βραδι' ό καθένας σε λίγο θα σηκώνουνταν να τραβήξη σπίτι του για τό δειπνο κ' έμεις πεινούσαμε πολύ. Σας λέμε κ' άφτό έδω άμέσως στην άρχή— κ' είναι νομίζουμ' άρετά καλό συστατικό για λόγου μας και για τά όσα θα σας γρα- ψουμε— πώς μαστίχα κ' άλλα τέτια όρεχτικά δε συνη- θούμε. Αποφύγαμε λοιπόν κάθε συζήτηση, κάναμε τό μισοκακόμυρο, κατάπιεμε τό χάπι του ήλιθιωτατι- σμού δίχως να στραβομουριάσουμε, κ' έτσι διαλύθηκε ή συναξη ήσυχα στη συνηθισμένη ώρα. Μάλιστα παρα- καλέσαμε τό συντοπίτη να μάς δανείσει τό φύλλο, λέ- γοντας πώς δεν καλοκαταλάβαμε όλα όσα έλεγ' ό ρή- τορας του Παρνασσού κ' εκείνος μάς τόδωκε κοροϊδε- φτικά χαμογελώντας.

Βγκίνοντας άπ' τή λέξη πέρα τό φίλο μου να δειπνήσει και να περάσει τή βραδιά μαζί μου. Μόλις άποφάγαμε καταπιαστήκαμε τό άθρο. Ι' λήγορα κατα- λάβαμε πώς και με τί ό κ. Παπαχατζής ένθουσίασε τό άκροατήριό του. «Οί ένδοξοί πρόγονοί, τά σπα- «νώτατα και άμίμητα πρότυπα ποιητών και «συγγραφέων, ή εποχή του Περικλέους, ή «ακομή ή αιθουσα του Παρνασσού, ό έκλεκτός «κόσμος, τό θρησκευτικόν αισθημα, ό έλλη- «νοπρεπής βίος γλαφυρώς άναπαρασταθείς «καθίστων εύνόητον τήν έξαρσιν του έκλε- «κτου άκροατηρίου.»

Όμως όλες άφτές οι μακρινές όμορφίες μάς έρχουν- ταν κομματί σαν τό κόσμο άκούω και κόσμο δε βλέ- πω» πού μοιρολογούν οι τυφλοί στους δρόμους' έμεις τά κοντινά μάς έμελλαν κ' άπό κοντά κοντά θέλαμε να έξετάσαμε τό «ήλιθιωτάτους» πού μάς έρχαν έ- τσι κατάμουτρα. Πήραμε λοιπόν μια μια τίς περικο- πές και θα σας καταστρώσω' έδώ το τί άνταλλάξαμε με τό φίλο μου. Έχουμε μεγάλη περιέργια νακούσαμε άν κ' έσείς θα βρείτ' έμεις ήλιθιωτάτους ή τά έπιχει- ρήματα του κ. Παπαχατζή' έννοούμε δηλαδή τά άθρα και άκαταμάχητα, όπως τά έννομάζει ό άρθρογράφος, άνεβαλζωντάς τα έως τρίτου κύκλου. Να μάς πείτε παρακαλούμε τή γνώμη σας όρθά κοφτά. Είμαστ' έ- τοιμοί για τό κάθε τίς' δε θα σας κρατήσουμε καμία για ό,τι τυχόν θα μάς γράφατε. Αρχίζουμε λοιπόν.

«Η έλληνική γλώσσα ή δημιουργήσασα «σπανιώτατα και άμίμητα πρότυπα κτλ. κτλ. «Ο Αγγλος ιστορικός Γίββων, λέγει που έν «τη ιστορία αυτού, ότι τό ανθρώπινον πνεύμα «δύναται να καυχηθί ότι έδνημιούργησε τόσον «ώραϊαν γλώσσαν. Τελειωθείσα κατά τήν έ- «ποχήν του Περικλέους, ήκολούθησε δια μέ- «σου των αιώνων τόν ρουήν της φυσικής αυ- «της εξελίξεως. Έγράφη γλαφυρώς υπό των «Αλεξανδρινών, μυρία παραγαγόντων φιλο- «λογικά καλλιτεχνήματα. Έγράφη όμοίως «και έλαλήθη υπό των Βυζαντινών, ίδίως των «βλογίων και των ανωτέρων τάξεων.»

Τό χωρίον άφτό του Παπαχατζή μάς κούρασε πο- λύ. Κάτι άκούσαμε κ' έμεις έδω πέρα για τήν εξελίξη κ' άλλες τέτιες θεωρίες. Αλλά τίς θεωρίες άφτίς τίς πέρνομε όλως διόλου διαφορετικά. Στα ζωντανά δη- λαδή τήν εξελίξη τήν έννοούμε να πηγαινει όλοένα με τή ζωή και μ' άφτής τό ξανακαινούριασμα να τρέχει μπρός αλλάζοντας. Ο κ. Παπαχατζής πάλε μάς λέ- γει άπ' τή μια πώς ή γλώσσα «έτελειώθη επί της «εποχής του Περικλέους» άπ' τήν άλλη πώς «ή- «κολούθησε τόν ρουήν της φυσικής εξελίξεως ή «τόν φυσικόν ρουήν της εξελίξεως αυτής». Πώς να ταιριάζουμε άφτό τό «έτελειώθη» με τήν εξελίξη και τή φυσική της ροή; Άραγες «έτελειώθη» ή έλληνική γλώσσα στην εποχή του «Περικλέους»; Πώς να τό ξέρομε; Πώς να τό παραδεχτούμε ή πώς να τό άναίρεσουμε; Άν χρειάζονται ιστορικά έπιχειρήμα- τα θάπρεπε να ξέρομε κ' έμεις τήν εποχή εκείνη κ' ό- λες τίς κατοπινές αλεξαντρινοβυζαντινές τουλάχιστον όσο κ' ό κ. Παπαχατζής, κ' άπ' άφτό βρισκόμαστε μακριά. Άν πάλε χρειάζονται «άδρα και ακατα- μάχητα», θάπρεπε να ταν ό ένας τουλάχιστον από μάς σοφός καθηγητής, κ' άπ' άφτό είμαστε κ' οι δυό ά- κόμη μακρίτερα. Μά και πώς να πάμε παρακάτω πριν ξεδιχλώσωμ' άφτό τό «έτελειώθη»; Principiis obsta, δεν έλεγε ό Λατίνος; Η ώρα περνούσε κ' ή στεναχώρια μας δε λιγόστεβε, όταν άκουσα πώς τό σα- μοβάρι χοχλάκιζε και σηκώθηκα να έτοιμάσω τό τσάι.

Άλλοτε πού χρόνια οι Κουταλιανοί έμπορεύονταν με τή Ρωσία κ' είχαν λίγο πολύ όλοι τόν τρόπο τους' από τότε μας έμεινε κ' άφτή ή συνήθεια του τσαγιού. Άφτό από μικροί πίνουμε, άφτό όλοι μας άγαπάμε. Είναι πια τό τσάι, είναι τό κλίμα, είναι και τά δυό μαζί' άν περάσετε ποτές από δω θα δείτε πώς άνθρω- ποι «ήλιθιωτάτοι» δε βρίσκονται και τόσο πολλοί στο νησάκι μας. Μ' άφτά δε ζητώ να προπάρω τή γνώμη σας για λόγου μου. Σας δείχνω μόνο τήν άγά- πη μας για τό τσάι και δε θα τόβρετε παραξένο άν άπ' τή βραδιά εκείνη τ' άγαπήσαμε διπλά τό εύγενη- κό άφτό ποτό' γιατί, δεν είχ' άκόμη άποποιό τό πρώτο ποτήρι κ' ένιωσα πώς ό νοός μου άρχισε να κα- τεβαίνει και με χαρά λέγω του φίλου μου, «άδικα σπάνουμε τή γλαβά μας. Δεν σκαλιζόμε στα λεξικά και στους άρχαίους συγγραφείς να ιδούμε τί σωστά σωστά σημαίνει ή λέξη «έτελειώθη» στην εποχή του Περικλή;» Έκείνο είπαν. Σε λίγο ξέραμε πώς τό «έτελειώθη» στην εποχή εκείνη τό μεταχειρίζονταν για τούς καρπούς και για τούς άνθρώπους' τό ξέραμε κ' από πηγή μάλιστα. Γιατί, πού λέτε να τό ξετρυ- πώσαμε; στον Πλάτωνα, άν άγαπάτε. Φαντάζομαι τή χαρά μας! Η λέξη, φας φανερά στην εποχή του ζού- σε, είχε και μια ζωντανή σημασία. Δηλαδή, μ' άλλους λόγους, και τότε τά όπωρικά σάπιζαν, άφού ώριμα- ζαν, και οι άνθρωποι γερνούσαν, άφού έφταναν στην άκμή τους' και τότε λοιπόν, όπως και τώρα, όσα κ' όσοι άφίνουν κατόπι τους άλλα καινούρια, εκείνων ή εξελίξη μπορούσε ν' άκολουθήσει τό δρόμο της' όσα κ' όσοι νομίζουν πώς θα κρατήσουν οι ίδιοι τήν τελιότητα εκείνοι κόβουν τό δρόμο σε κάθε εξελίξη και πεθαίνουν με τά όλα τους. Τό συμπέρασμα μας είναι πώς ό κ. Παπαχατζής μιλώντας για τελίωση και για εξελίξη δίχως να τό καλοκαταλάβει βρέθηκε να μιλά για σα- πίδα και κουφταλιά, για όπωρικά πού δε μπαίνουν πια στο στόμα, και για κακά γεράματα. Έστερ' άπ' τή βολή άφτή πού κάναμε στού Πλάτωνα, τό γελαστό γιαιό, μάς φάνηκαν τ' «άδρα και ακαταμάχητα» σαν τά ψαράκια πού, άφού τραβήξουν τό γύρο οι ψα- ράδες, παστρεύοντας τό δίχτυ, πετούν στην άκρογιαλιά και τάρινουν έκει να σαπίσουν.

* *

Ο κ. Παπαχατζής, σά να μ' τόν έφταναν τά δι- κά του τά «άδρα και ακαταμάχητα», καλεί σε βοήθεια και τό Γίββωνα. Κακοδιαλεγμένος ό σύμμαχος. Για να παραβάλει κανείς δυό γλώσσες έκτός από πολ- λά και διάφορα πού πρέπει να ξέρει, άνάγκη να κατέ- χει τουλάχιστον και τίς δυό γλώσσες πού θα παραβάλ- λει. Εξέρ' ό Γίββων τή δημοτική μας; Όχι. Άκόμη λιγώτερο τίς όμορφίες της. Μ' ως άφίσαμε τό ζήτημα της όμορφιάς πούναί, όσο να πεις και ζήτημα γούστου κ' ως έλλομε στην τελιότητα. Άπ' του Γίββωνα τόν καιρό ή έπιστήμη κ' ή σκέψη πεπάτησε, και ση- μερα, καθώς μάς λέγει ό Witney, υπάρχουν έξοχοι φιλόλογοι άγγλοι πού λέν ότι Αγγλική με τήν ανα- λυτική της δύναμη είναι τό μοναδικό μέσο να εκ- φράζει ό νοός με λογική τό λόγο, και ότι «της γλώσ- «της τελειωθείσης επί Περικλέους τά συνθε- «τική ιδιώματα», δείχνουν τή διανοητική καλλιέρ- για ότι άρχίζει να ρίχνει τίς πρώτες της γραμμές και πέρνει να πρωτοπλάθει τό λόγο. Μά έκτός άπ' άφτίς τίς γνώμες κ' άντιλογίες, θυμούμαστε να διαβάσαμε σ' ένα βιβλίο άνθρώπου σοφού, άπ' τόν άγορητή του Παρνασ- σού σοφότερος να μίν είναι, πώς τό μεγάλο προτέρημα των γλωσσών όλων είναι ίσα ίσα πώς δεν είναι τέ- λεις. Άν ή λαλιά μας είταν τέλια θάταν κ' άφτή σαν ένα άπ' τά τσάα πού τό σάμα μας όλοένα κάνει χωρίς να τάχομ' είδηση έμεις' θάταν δηλαδή κ' άφτή σαν τίς άλλες φυσιολογικές λειτουργίες, τήν άναπνοή να πούμε ή τήν κυκλοφορία του αίματός. Η γλώσσα ό- μως άπ' τά όσα κλώθουνται κ' ύφαινούνται στις ψυ- χής μας τά βάρια, άπ' του μέσα μας κόσμου τά τρε- χούμενα, ένα μόνο μικρό μέρος μπορεί να παραστήσει, έργο πολύ δύσκολο' μά όσο δύσκολο τόσο κ' ή προσπά- θια μεγαλύτερη να πιάσαμε τό δυσκόλιαστο και να τό παρουσιάσαμε σά να ταν έφκαλι. Μ' άλλους λόγους άπ' τή σχετική άτέλεια, προσπαθία αιώνια μάς φέρνει όλοένα σε σχετική έπιτυχία, και να πώς γενιέται ή τέ- χνη του λόγου, και να πώς οι άνθρωποι από αιώνα σ' αιώνα θησαυρίζουν μέσ' τά φιλολογικά άριστουργή- ματα, του νοός και της ψυχής τά κατερθώματα. Άφτά λέγει ό σοφός εκείνος. Έμεις πάλε μάς φαίνεται πώς

η γλώσσα έχει να κάνει με τη ψυχή του άλλου... η γλώσσα έχει να κάνει με τη ψυχή του άλλου... η γλώσσα έχει να κάνει με τη ψυχή του άλλου...

Όπως κι' αν είναι η γλώσσα, ότι κι' αν είναι πάντα είναι εκείνο που την εκκινεί να είναι οι προσημειώσεις... Όπως κι' αν είναι η γλώσσα, ότι κι' αν είναι πάντα είναι εκείνο που την εκκινεί να είναι οι προσημειώσεις...

«Η οικόγενεια ή ελληνική, ή πάντας περιήν... Η οικόγενεια ή ελληνική, ή πάντας περιήν... Η οικόγενεια ή ελληνική, ή πάντας περιήν...

Κ' εδω στα μέρη μας τραγουδούν και χορεύουν... Κ' εδω στα μέρη μας τραγουδούν και χορεύουν... Κ' εδω στα μέρη μας τραγουδούν και χορεύουν...

ταλάσσομε πώς έπρεπε επί τέλους κ' εμείς να παρουσιάζομε μερικά «άδρα και άκαταμάχητα»... ταλάσσομε πώς έπρεπε επί τέλους κ' εμείς να παρουσιάζομε μερικά «άδρα και άκαταμάχητα»...

πιά να μας φουρνίσετε δασκάλους που να χορεύουν τους λαϊκούς χορούς και να τραγουδούν τα λαϊκά μας «άσματα»... πιά να μας φουρνίσετε δασκάλους που να χορεύουν τους λαϊκούς χορούς και να τραγουδούν τα λαϊκά μας «άσματα»...

Αληθινά Παναθηναϊκά! Και μας φίνεται πώς ο κ. Παχτικός κάτι τέτοιο σχεδιάζει... Αληθινά Παναθηναϊκά! Και μας φίνεται πώς ο κ. Παχτικός κάτι τέτοιο σχεδιάζει...

Όλοι τέλος οι πολιτισμένοι λαοί τιμούν τα λαϊκά τους, χορούς, τραγούδια κτλ... Όλοι τέλος οι πολιτισμένοι λαοί τιμούν τα λαϊκά τους, χορούς, τραγούδια κτλ...

Όστε δικίο έχει με την αλήθεια ο κόσμος να χάσει βλέποντας πώς είτε μιλούμε, είτε γράφουμε... Όστε δικίο έχει με την αλήθεια ο κόσμος να χάσει βλέποντας πώς είτε μιλούμε, είτε γράφουμε...

Βλέπτε λοιπόν τι μεγάλη σπουδαιότητα έχει το ζήτημα των τραγουδιών και των χορών... Βλέπτε λοιπόν τι μεγάλη σπουδαιότητα έχει το ζήτημα των τραγουδιών και των χορών...

Στόν κ. Παπαχατζή ή δόξα που πέταξε στη μέση τους «γλαφυρούς του θρήνου»... Στόν κ. Παπαχατζή ή δόξα που πέταξε στη μέση τους «γλαφυρούς του θρήνου»...

2 ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Του Πολυλά άρέσει να φυλάει τον παλιό χρωματισμό, και με το θέλημά του βάζει κάπου κάπου λέξεις... Του Πολυλά άρέσει να φυλάει τον παλιό χρωματισμό, και με το θέλημά του βάζει κάπου κάπου λέξεις...

χάρη που σ' ε,τι γράφει εφαρμόζει άρδια τας έπιστημονικές θεωρίες... χάρη που σ' ε,τι γράφει εφαρμόζει άρδια τας έπιστημονικές θεωρίες...

στοχάζομε πώς και η ιδέα άκόμα λείπει από τα ρωμεία και πρέπει να προσμείνουμε πρώτα να όρμασει... στοχάζομε πώς και η ιδέα άκόμα λείπει από τα ρωμεία και πρέπει να προσμείνουμε πρώτα να όρμασει...

* Συνέχεια από το περασμένο φύλλο.

νοίξαμε. Έχει για όλους μας δόξα και τιμή περισσή. Γιατί δεν είναι μονάχα που θάρχησει επί τελους; τὸ ἔθνος ἀλόχερο νὰ τραγουδᾷ καὶ νὰ χορεύει δίχως νὰ ντρέπεται καὶ δίχως νὰ ντροπιάζεται, μὰ εἶναι καὶ τόσα ἄλλα ζητήματα μεγάλα ἔθνικα ποὺ μ' αὐτὴ τὴν ἀφορμὴ τῶν χορῶν ἴσως μτοῦν στὸ χορὸ γιὰ νὰ λυθοῦν.

Γιατί, ὅ, τι γίνεται στὰ τραγούδια καὶ στοὺς χοροὺς γίνεται καὶ στὶς ἄλλες μας λαϊκὲς συνήθειες ἑμᾶς τὸ λαὸ, κατηγοροῦν πὼς ἀφίνομε καὶ χάνομε; ἂν καλοκοιτάξῃτ' ὅμως θὰ βρῆτε πὼς ἐκεῖνοι ποὺ μόνο τὴν ἐποχὴ τοῦ «Περικλέους» ἔχουν στὸ στόμα καὶ «γλαφυρῶς κατ' ἐκείνην τελειοῦνται», ἐκεῖνοι ἴσα ἴσα εἶναι ποὺ στὸ πολυθρόλλητο ἀπτό τῆς ἐξελίξεως Ζήτημα, βλέπουν ὅσο οἱ ὄρνιθες βράδου βράδου, καὶ μὲ τὴν προγονοτυριά τους ἀπτό ἀποτελειώνουν κάθε μέρα τὰ παιδιὰ μας καὶ θὰ ξεκάνουν στὸ τέλος ὅλα μας τὰ ἔθνικα καὶ τὸ ἔθνος μαζί.

Μποροῦμε μάλιστα νὰ σὰς ποῦμε ὅτι «καὶ διὰ τὴν ἑλλειψὶν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρὰ τῷ λαῷ» ποὺ καὶ γι' ἀρτὴν τόσο λυπητέρη παραπονιέται ὁ κ. Παπαχατζῆς, ἄλλου περὶ στὸ λαὸ θὰ βρεῖτε τὶς αἰτίες.

Ἴσως νὰ θυμᾶστε πὼς καὶ ὁ Πατριάρχης μας, μόλις ἀνέθηκε στὸ θρόνο ἔκανε τὴν ἴδια διαγνώση ποὺ κάνει ὁ κ. Παπαχατζῆς; μ' ἔβγαλε μάλιστα καὶ μιὰ ἐγκύκλιον ζητώντας, σὰ νὰ ποῦμε, γιαντριά γιὰ τὸ κακὸ.

Ἐμᾶς, τὸ λαὸ, μὲς ἤρθ' ἡ προσβολὴ πολὺ βαριά. Ἐμᾶς βλέπομε πὼς ἄλλοι ἔχουν τὸ πᾶθος καὶ σ' ἄλλους Ζητούν νὰ ποτίσουν μὲ τὸ στανιὸ γιαντριά. Θελετε καὶ ἀπόδειξη;

Ἴσως ν' ἀκούσατε γιὰ κάτι μαλωμάτα ποὺ ξεφύτρωναν ἀπὸ περὶ ἀναμεταξύ Πέραμο καὶ Πατριαρχεῖο. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ σὰς ζαλίσουμε μὲ τὰ καθήκιστα. Φτάνει νὰ σὰς ποῦμε πὼς ὁ κρηθῆς ὄλος εἶταν γιὰ τὰ τριάκοντα ἀργύρια.

Οἱ Περαιώτες ἔχουν μιὰ Μονὴ καὶ ἕνα θαμνοφυτοργὸν εἰκόνημα καὶ ἐνοουσαν νὰ νέμονται τὰ εἰσοδήματα τῆς καὶ τοῦ σὴν καὶ πρὶν. Ὁ καινούργιος δεσπότης τὸ ἐνοουστ' ἄλλως. Ἴσως νὰχε σιοπὸ νὰ ἐλατῶσει τὴν δυσειδαμονία στὸ λαὸ καὶ ν' αὐξήσῃ τὴν πᾶστρα καὶ τὴν μόρφωση στὸν κληρὸν κατεπεῖγοντα δημόσια ἔργα καὶ καλύτερα δὲ θὰ μποροῦσε βέβαια νὰ διαθέσει τὰ εἰσοδήματα τοῦ καὶ τῆς. Οἱ Περαιώτες μὲ τὸ νὰ μὴν τοὺς ἐπίασαν μὲ τὸ καλὸ, λέν οἱ ἴδιοι, ἄλλοι πάλι λέν ἀπὸ ἑλλειψὴ ἀγωγῆς, τοὺς πέρνει ὁ θυμὸς καὶ πᾶθουν νὰ μνημονέθουν τὸ Δεσπότη τους (τὸν Ἅγιον Κηζύκου), μνημονέθουν δηλαδὴ ξερὸν τὸν Πατριάρχῃ μας. Ὁ Δεσπότης, γιὰ τιμωρία τοὺς ξεκλησιάζει τὰ πράγματα υπερδέδουν καὶ ἐνῶ ἀπ' τὸ Πατριαρχεῖο ἔρχεται στοὺς Περαιώτες διαταγὴ νὰ πᾶ νὰ φιλήσουν χερί, ἐκεῖν' ἀγριέθουν καὶ τὴν Τρίτη τοῦ Πάσχα, ἀντὶς τὸν Πατριάρχῃ μας πιάζουν καὶ μνημονέθουν τὸν Πάπα καὶ Ζητούν ἀπ' τὸν Μοναχὸν Μπρονέττη νὰ τοὺς πέρσει στὴν κοβολικὴ ἐκκλησία. Νὰ φωνάζει ὁ τύπος καὶ ὁ κληρὸς

«βλέπετε ὅτι ἔνεκεν ἑλλείψεως θρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρὰ τῷ λαῷ κινδυνεύει κλπ.» Ποῦ τὴ βλέπουν τὴν ἑλλειψὴ, δὲν τὸ χωρεῖ ὁ νοῦς μας; ἐμεῖς ὅλο τὸ ἐναντιὸ βρίσκομε νὰ περισσέβει τὸ θρησκευτικὸ αἰσθημα. Ἄν οἱ Περαιώτες ἐπίασαν ἀπὸ ἑλλειψὴ, φυσικὸ θάταν, ἄμα τοὺς ξεκλησίασαν (καὶ πιστέβω νὰ ξέρετε τὴ σημασία καὶ τὴ ἐπακόλουθα ὕλικα καὶ ἠθικὰ ἔχει καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ πρᾶμα) φυσικὸ θάταν λέμε, νὰ καταπέσει ἀκόμη παραπάνω τὸ θρησκευτικὸ τους αἰσθημα καὶ νὰ πᾶθουν γιὰ νὰ μνημονέθουν καὶ Πατριάρχῃ καὶ Σύνοδο καὶ Ἅγιους Πάπας.

Ὅμως οἱ γειτόνοι μας, ὅπως ἡ φύσι ἀποστρέφεται τὸ κενό, καθὼς ὅλοι μας ξέρομ' ἀπ' τὴ φυσικὴ, ἔτσι καὶ ἀρτοὶ οὔτε στιγμὴ δὲν παραδέχτηκαν νὰ μείνει ἀδιανό τὸ θρησκευτικὸ τους αἰσθημα. Μ' αὐτὰ μὴ φαντασεῖτε πὼς ἐμεῖς πέρνομε τὸ μέρος τῶν Περαιωτῶν ἐξ ἐναντίας; τὸ βρίσκομε πολὺ στραβὸ τὸ κάμωμά τους νὰ μνημονέθουν δηλαδὴ τὸν Πάπα τῆς παλαιᾶς Ρώμης ἀντὶ τὸν Πάπα τῆς Νέας. Ἐλλειψὸν τάχα οἱ Ἅγιοι καὶ Παναγιώτατοι; Δὲ μποροῦσαν νὰ μνημονέθουν τὸν Βουδά, τὸν Βισνῶ, τὸν Βράχμα, τὸν Γκαουτάμα, τὸν Κονφούκιου; Μ' ἀρχαίς νὰ τοὺς εἶχαν καὶ ἀκουστὰ αὐτοὺς τοὺς Ἅγιους, τοὺς Προφήτες, τοὺς Πατριαρχούς; Μὴν κοιτάξετε, ἐμεῖς οἱ Κοιταλιανοὶ ἀγαποῦμε τὰ μακρινὰ ταξίδια καὶ ἐκεῖ ποὺ πᾶμε βλέπομε κάθε λογῆς θρησκείας, καὶ μερικὲς εἶναι, μὰ τὴν ἀλήθεια, ἐξαιρετὲς ὅμως ἄλλα Ζητήματα ἀρτα. Ἐκεῖνο ποὺ θέλομε νὰ σὰς ποῦμε εἶναι πὼς σημάδι ποὺ νὰ δείχνει ὅτι τὸ θρησκευτικὸ μας αἰσθημα ἐμᾶς τοῦ λαοῦ ἐνωῶ, χηλαρώθηκε καὶ καταπέσει, δὲ βλέπομε κανένα.

Ἄν μάλιστα φροντίσετε νὰ μάθετε τὰ ὅσα ἔγιναν ὡς νὰ λυθεῖ αὐτὸ τὸ Περαιωτικὸ Ζήτημα, ἢ ἀπορήσετε πόσο κατὰπεσε τὸ θρησκευτικὸ καὶ κάθε ἄλλο αἰσθημα στὸν κληρὸ μας, πόσο ξέπεσε ὁ νοῦς του. Μπορεῖ γιὰ ἀπὸ δῶ καὶ μπρός, ὅπου τὸ θρησκευτικὸ αἰσθημα λαγαρίζεται ἀπὸ τῆς δυσειδαμονίας τὶς σκοπιεῖς νὰ μὲς χρησιμέβει ὁ κληρὸς μας καὶ δὲ τοῦ σιάξομε λίγο τὴ μόρφωση καὶ ἀ δὲ φιλοτιμηθεῖ καὶ ὁ ἴδιος ν' ἀλλάξει τὰ ἰδιώματά του;

Στὰ μεγαλόλογά του παρᾶπνο ἐμεῖς δίνομε μιὰ πολὺ ἀπλὴ ἐξήγησι. Ἀκούσατε ποτὲς κομπογιαννίτες νὰ παραπονιῶνται διὰ τὴν ἑλλειψὶν ἱατρικοῦ αἰσθήματος παρὰ τῷ λαῷ; Ἄπρακτα μὲς φαίνονται ἀρτα τὰ κλάματα καὶ κροκοτυπήματα τοῦ ἀνωτέρου κληρῶ, τοῦ τύπου καὶ ἄλλων σορῶν λαψυχολόγων. Ὅσο προκόπτει ἡ ἐπιστήμη καὶ βλέπομε τοὺς γιαντριά νὰ κόβουν καὶ νὰ ράθουν, νὰ κάνουν ὀλημερὶς θάματα ἀληθινὰ, τόσο δυναμωεὶ καὶ μὲς τὸ γιαντριά αἰσθημα, στερεώνεται ἡ πίστη μας στὴ γιαντριά καὶ ὁ σεβασμὸς στοὺς γιαντριά. Γιὰ ρωτεῖστε ὅμως καὶ τοὺς κομπογιαννίτες τί λένε;

Ἔτσι νὰ δῶσ' ὁ Θεὸς νὰ χάσῃ ὁ λαὸς μας καὶ κατὶ ἄλλα αἰσθήματα, σὰ νὰ ποῦμε τὸ ἐκπαιδευτικὸ, ὁ λόγος ποὺ τὸ φέρνει, τὸ Πανεπιστημικὸ, τὸ βουλευτικὸ, κτλ. κτλ.

Νὰ μὰς συγχωρέσετε, ἀξιότιμο κύριε, ποῦ σὰς πονοκεφαλοῦμε τόση ὥρα. Περιμένομε τὴν ἀπάντησή σας μὲ κάποιο καρδιοκτύπι. Μὴ σὰς περᾶσ' ἀπ' τὸ νοῦ πὼς τὸ καρδιοκτύπι εἶναι τάχα γιὰ τὸ «ἠλιθιωτάτους» Σὰς τόπαμε ἀπ' τὴν ἀρχὴ πὼς εἴμαστε ἔτοιμοι γιὰ τὸ κάθετι. Μὴ δὲν ἀκούμε τὰ χειρότερα ὀλημερὶς; Ἐκεῖνο ποὺ ἔχομε μεγάλη περιέργεια ν' ἀκούσομε εἶναι, ἂν καὶ σὲς βρίσκετε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Παπαχατζῆ «ἀδρὰ καὶ ἀκαταμάχητα». Μὴ νομῖστε πὼς θὰ ζουλέψομ' ἂν μὰς πείτε καὶ, ἢ θὰ περιφνεφτοῦμε ἂν μὰς πείτε ὄχι. Δὲν τὸ κάνομε προσωπικὸ τὸ Ζήτημα ἂν μάλιστα εἶταν μόνος ὁ κ. Παπαχατζῆς ποὺ βστοῦσε τὰ ἀδρὰ καὶ ἀκαταμάχητα θὰ τὸν ἀφίναμε νὰ κοιμάται σιχαγκαλιασμένους μ' ἀρτα καὶ δὲ θὰ σὰς ζαλίσουμε καὶ σὰς μὲ τὰ γραψίματά μας τούτα. Παρατηρήσαμ' ὅμως πὼς τὰ «ἀδρὰ καὶ ἀκαταμάχητα» ἔχουν μεγάλη πέραση καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Πόλη καὶ θέλαμε νὰ μὰς φωτίσετε τὴ σημασία σωστὰ σωστὰ τοὺς δίνετ' ἐσεῖς ἐκεῖ στὴν πρωτεβουσα. Γιατί θὰ τῆχετε βέβαια παρατηρήσει, πὼς τὰ ἴδια ὀνόματα παθαίνουν στὸ νόημα τους κατὶ μικρὲς παραλλαγὲς ἀπὸ ἕνα μέρος σ' ἄλλο. Μερικοὶ δὲν τὶς προσέχουν καὶ ἴσως γιὰ πολλὰς λέξεις ἡ παραλλαγὴ νὰ μὴ φέρνει ἐνὸχλησι ἢ βλάβη. Ὅμως γιὰ τὰ δὴ ἀρτα ἐπίθετα, ἐμεῖς τοελάχιστον, εἴμαστε πολὺ ἀνήσυχοι. Γιατί μὲ τῶν ἐπιθέτων ἀρτων τὰ οὐσιαστικὰ ἔρχονται στὰ μέρη μας ποτισμένοι οἱ δασκάλου καὶ μὲ τὶς οὐσίες ἀρτες ποτιζοῦν ἀπὸ μικρὰ τὰ παιδιὰ μας. Κ' ὅπως σὰς τόπαμε καὶ παραπάνω τὰ κατακλῶμοισα ἀρτα ἀπὸ τὴν ἰδρὸ ποὺ χύνουν πίνοντας τὸ ζουμὶ ἀπ' τὰ ἀδρὰ καὶ ἀκαταμάχητα καὶ μέρη νόχτα προσπαθόντας νὰ ἀναπαρκαστήσουν «γλαφυρῶς τὴν γλῶσσαν τὴν τελειωθεῖσαν ἐπὶ Περικλέους», παθαίνουν τὰ ὄθλια ἕνα εἶδος ἀλεξεντρινοβουζαντινὴ καταρροὴ ποὺ τοὺς μένει γιὰ. Ἐμεῖς, ἔσο ἀναμεταξύ μας, τὴν ονομάσαμε προγονομυξία. Σιχαμερὴ ἀρρώστια. Ἄντὶς νὰ μεσῶει, νὰ στρώνει ὁ νοῦς τῶν παιδιῶν, ὅσο μένουν παραπάνω στὸ σχολιὸ τόσο ἀρταίνε, νεροουλιάζει, φουραίνει τὸ μυαλό τους.

Ἐμεῖς ἀπὸ δῶ βλέποντας τὴν ἀνεμελιά σας, λέμε πὼς θὰ κατάντησε γιὰ νὰ μὴ σὰς κάει καμιά ἐντύπωσ' ἢ ἀρρωτῆ ἀρτή. Ἔσο εἶχε καταντήσει ἢ ἐβόγια πρὶν βρεθεῖ τὸ μπόλιασμα. Πίως παρατηροῦσε τοὺς βλογοικαμένους. Ἐπειτα σὲ σὰς ὅλα τὰ παιδιὰ τὴν παθαίνουν ἀρτὴ τὴν Προγονικὴ βλογία. Σ' ἐμᾶς ἐδῶ μερικὰ γλυτώνουν καὶ τούτο ἐξ αἰτίας ποὺ γιὰ χίλιους δὴ λόγους τὰ μερικὰ ἀρτα τὰ στέλλομε σὲ ξένα σχολιὰ ποὺ ἂν καὶ ἐκεῖ μελετοῦν ἀρτατὰ καλὰ τὸν «ἐπὶ Περικλέους βίον», ὅμως δὲν κάνουν καμὴ προσπάθια νὰ τὸν ἀναπαρκατήσουν «γλαφυρῶς».

Καὶ γι' ἀρτὸ λοιπὸν ἐρχοῦμαστε νὰ σὰς κάνομε μιὰ νέα πρόταση. Νὰ ἰδρῶσετε καταμερὶς στὴν Ἀθήνα καναδὸ ἰατρία ποὺ νὰ τὰ διευθύνουν ξένοκαὶ ξένο δασκάλου μὲ τὴ δικὴ τους μέθοδο νὰ δι-

ποῦ μιὰ φορὰ τόνε ρώτησε ἕνας παπᾶς ἂν ὁ Ὀμηρος εἶτανε σπουδαῖος φουμαδῶρας. Ἔτσι λοιπὸν κατηγοροῦμε τὸν Πάλλη ποὺ μεταφράζει ναὸς μὲ ἐκκλῆσια, καὶ τὸ ἴδιο μὰς φαίνεται ἀπαράδεχτο οἱ ὀμηρικοὶ ἦρωες νὰ γενοῦν παλληκάρια. Πᾶσι καλὰ ποὺ ὁ Πάλλης βουλήθηκε νὰ μπει κατὰβῆθα ὁ λαὸς στὸ νόημα τῆς Ἰλιάδας, μὰ λαθεῖει πιστεύοντας ποὺ ἄξια μὲ τεχνιτὲς κοντυλιεῖς μπορεῖ νὰ κάμει καινούριο ἕναν κόσμον ἀρχαῖο. Ὅσο γι' αὐτὸ ὁ Πολυλάς εἶδειε στὴν Ὀδύσεια τοῦ ποῦ εἶναι τὸ ταχτικὸ μέτρο. Ἄν ἀφήσομε ὅμως αὐτὰ τὰ μικρὰ παραστράματα, θὰ ποῦμε πὼς ἀληθινὰ ὁ Πάλλης βάσταξε ἀξιόλογα τὸ μεγαλόπρεπο τόνο τοῦ ἔπους, καὶ σὰ μικρὰ παραδείγματα θὰ φέρουμε ἐδῶ τὸ μᾶλλωμα τοῦ Λυσία στοὺς ἀνυπόταχτους (B, 198 κτλ.)

Κι ὅποιο θεωροῦσε ἀπ' τὸ λαὸ νὰ σκούζει, τοῦ τραβοῦσε μιὰ δὴ ραβδίε καὶ τοῦλεγε μὲ θυμωμένα λόγια: Βρὲ μὴν κουνιέται καὶ ἀκούεις τοὺς ἄλλους, τί θὰ ποῦνε, ποῦ ναι ἀπ' τὰ σέν' ἀνώτεροι! Καὶ σὺ δειλὸς καὶ ἀνάξιος, μὲσ' τὴ Βουλὴ ἀλογάριστος, ἀψήφιστος στὴ μέχη. Δὲ θὰ ὀρίσομ' ὄλοι δὰ ἐδῶ, μικροὶ μεγάλοι. Κακὸ ναι ἡ πολυκεφαλιά; μιὰ κεφαλή μονάχα, ἕνας ἄς εἶναι βασιλιάς, σ' ἀρτὸν ποὺ δεκανικὸ ὁ γιὸς τοῦ Κρόνου χάρτε καὶ νόμους γιὰ νὰ κρίνει.

Καλὰ μεταφράσματα τῆς ἀρχαίας τεχνικῆς ποιήσεως ἀρχίσανε μονάχα κατὰ τὰ χρόνια τὰ στερνά. Ἡ ψυχὴ τοῦ

σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν ἔχει μέσα τῆς τίποτες νὰ τὴν τραβᾶει σ' αὐτὸ τὸ ποιητικὸ εἶδος καὶ μάλιστα στὴ δραματικὴ. Ἐπειτα κατὴν ἰδέα τέτοιας προσπάθειας σταματοῦσε πάντα μπροστὰ στὴν πρόληψη πὼς τάχα ἡ σημερινὴ γλῶσσα δὲν ἔχει τὰ προσόντα νὰ ξηγάει ὄλα τὰ πολυδουλεμένα νοήματα ἀψηλῆς ποιήσεως. Ἔτσι λοιπὸν ἔπεσε στὰ χερία τῶν ποιητῶν τῆς καθαρῶσεως, καὶ ἕνας κάποιος Δ. Ρ. Ραγκαβῆς πῆρε θάρρος μὲ τοὺς ἀρχαίους τραγικούς καὶ μεταφράσει μερικὰ ἀπὸ τὰ δράματά τους σὲ μιὰ γλῶσσα ποὺ εἶναι κοροῖδεμα τῆς παλαιᾶς ἀρμονίας, γιὰτὶ δὲν εἶναι οὔτε ἀρχαῖα, οὔτε τοῦ μεσαιῶνα οὔτε νέα. (1) Φυσικὰ αὐτὲς οἱ μεταφράσεις δὲν ἔχουν τὴν παραμικρὴ ποιητικὴ ἀξία, καὶ τὸ πολὺ πολὺ βοηθοῦν λιγάκι ἰσποῖους θέλει νὰ καταλάβει τὰ δράματα διαβάζοντάς τα στὸ πρωτότυπο.

Τὸ πρῶτο καὶ ἴσια μὲ τώρα μόνον καλὸ ἔργο σ' αὐτὸν τὸν κλάδο εἶναι ἕνα ἀρχαῖο δράμα μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν Κορριᾶτη ποὺ ὄναφραμε προτῆτερα, τὸ Γιώργη Καλοσγοῦρο, ποῦχε πλουτίσει καὶ πρὶν τὴ δημοτικὴ φιλολογία μὲ μεταφράσματα ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν ποιήσι. Πέθανε πέρσι

(1) Ὁ Πολυλάς στὸ μικρὸ του βιβλιαράκι «Ἡ φιλολογικὴ μας γλῶσσα» (Ἀθήνα 1892, κ. 23 καὶ ἀκόλουθα) ἔχει μιὰ κριτικὴ ἀνάλυση τῶν μεταφρασμάτων τοῦ Ραγκαβῆ.

πολὺ πρόωρα, καὶ λίγο πρὶ μὲς ἀφήσει ἔσως τὴ μετὰ φραση τοῦ «Προμηθεῖα Δεσμώτη» τοῦ Αἰσχύλου ποὺ βγῆκε πρῶτα σ' ἕνα περιοδικὸ ἀθηναῖκο, ὁ Διδύμος (1902), καὶ ὕστερα καὶ ξεχωριστὰ μὲ μακρινὴ φιλολογικὴ εἰσαγωγὴ καὶ κριτικὴ ἀνάλυση. Ὅλα σὲ μιὰ γλῶσσα δουλεμένη μὲ πρῶσια μαστορωσύνη, καὶ τέτοια ποὺ σὴν τοῦ Πολυλά τὸν Ἀμλέτο, τὸ πρῶτο τυπὸ του, δείχνει ἴσια μὲ ποῦ φτάνει ἡ δυνάμη τῆς νὰ λέει καὶ τὰ πιδ ἀψηλὰ νοήματα.

Αὐτὰ τὰ δύο δράματα σημάδεψαν ἐποχὴ καὶ μὲ τὸ γυρισμὸ τοῦ Ἰαμμικοῦ τρίμετρο ποῦ, δὴ ἀπὸ ἕνα ἢ δύο τόπους ὅπου βρίσκονταν ἀκόμα στὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶτανε ψευγᾶτο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφῆσε παντοῦ νὰ ζεῖ καὶ βασιλεύει ὁ λεγόμενος πολιτικὸς τίχος, ὁ στίχος τοῦ Πολυλά καὶ τοῦ Πάλλη στὰ ἐπικά τους μεταφράσματα. Σὰ δείγμα τῆς τέχνης τοῦ Καλασγοῦρου δίνομε τὸ πρῶτο παράπονο τοῦ Προμηθεῖα (στ. 88—99).

Ὁ θεῖ αἰθέρα καὶ γαργῶντες σὲς αὔρας
Καὶ ποταμῶν πηγὰς καὶ ἀμέτρητο σὺ γέλιο
Τοῦ πόντου τῶν Κυματῶν, καὶ σὺ, Γῆ μητέρα,
Καὶ τοῦ ἡλιοῦ τὸν Κύκλο ποὺ ὄλα βλέπει, κράζω,
Ἴδέτε τί Θεὸς ἀπὸ θεοῦ παθαίνω.
Κοιτάξῃτ' ἀπὸ τί πληγὰς μου σπαραγμένους
Τὸ μυριόχρονο καιρὸ θὰ μαρτυρήσω.
Τέτοι' ὁ καινούριος ἀρχηγὸς τῶν μακαρίων
ἐφεῦρεν ἄλυσδεμ' ἀπρεπο γιὰ μένα.

δάσκουν. Δεν έχετε τούς γεωργικούς σταθμούς; Έτσι θάνακι κι' άρτοί οι νέοι που προτεινόμα, σταθμοί αντιπερικλέου, αντιβυζαντινοί, αντιαλεξανδρινοί σταθμοί για ξαναπολίτευμα και μπόλιασμα. Θα μάς πείτε, γιατί ξένοι δασκάλοι; Μά μήπως δεν τὰ βλέπετε πώς οι δασκάλοι μας άλλο από την γλαύφυρον αναπαράστασιν τής γλώσσας τής τελειωθείσης επί Περικλέους, γρ' δε ξέρουν; Κ' από τού νὰ τὸ μάθουν; Απ' τὴν πηγὴς πού πίνουν άρτὰ ποτίζονται, και στὴν πηγὴς άρτὲς δε βλέπομε νὰ βάνετε χέρι. Δὲ θὰ μπάρτετε, λέμε, γιατί αν μπορείτε τί περιμένετε; Ὑστερ' άπ' τὰ ἔθραγγελλικά, και τόσα άλλα ἔθραγγελλικά, τί άλλες μεγαλύτερες ἔθραγγελλές περιμένετε για νὰ καστρέψετε; Πά νὰ πει πὼς στὰ κεφαλαία τῶν πηγῶν χέρι δὲν μπορείτε νὰ βάλετε. Τὸ γιατί ἑσὶς τὸ ξέρετε. Οἱ δημογεροντίες μας, άργά και που δὰ κ' άρτὲς, ὡς τόσο κάτι κουνιούνται, κ' ἔσως νάκωναν περισσότερο αν εἴξεραν κάτι παραπάνω. Ἐσεῖς ὅμως πού ξέρετε καμπόσα παραπάνω και μπορείτε πολὺ λιγώτερο, πού είναι οἱ φημισμένες σας ἑλεφτερίες; Γι' άρτὸ λοιπόν εἴπαμε ξένους. Μή δε φέρετε ξένους για τὸ στόλο και για τὸ στρατό, πράματα πού φυσικά ἔρχονται κατόπι άπ' τὴ μίμρωση τῶν παιδιῶν. Νὰ φέρετε λοιπόν ξένους καλοῦς, ὅσο καλλίτερος τόσο καλλίτερα, μὰ νὰ τούς άρίστατε νὰ κἀμουν ὅπως ξέουν. Τὸ ζήτημα είναι νὰ γίνει τὸ πείραμα. Στὸ σχολιὸ άρτὸ ὅσα παιδιὰ μπαίνουν θάνακι σὰ νὰ υπολιάζονται. Και σὶ λίγο θὰ παρατηρήσετε και θὰ κατλάθετε τόσα π' οὔτε τὰ βλέπετε σήμερα. Ἐνας λόγος λέγει κ' ἡ κοιλιά παραθύρια δὲν ἔχει· ἀνόητος λόγος· ἔχει και καλοῦχει τῆς κοιλιάς τὰ παραθύρια είναι τὰ μάγουλα· και τῆς ἀνεμορφωσίας τῶν παιδιῶν μας τὰ μάγουλα είναι τὰ χέλια μας.

Τὴ ἀξία ἔχει ἡ πρότασή μας άρτὴ τὸ καταλαβαίνετε μονάχοι σας. Ἐν και ἡ σειρά τοῦ λόγου τὴν ἔφερε κατόπι άπὸ τὴ τραγουδοχορηγική, πιστέθεμε πὼς θὰ τῆς ὄσωτε τὰ πρωτεία αν ἀποφασίσετε νὰ ἐνεργήσετε κάτι.

Δὲ χρειάζεται νὰ μάς τὸ πείτε πὼς ἡ ἀπαντήσετε μεγάλες δυσκολίες. Πρῶτα κι' άρχὴ σὲ πὼν νὰ προσφύγετε, προστρέξετε, ἀπευθυνθετε, ἀποταθετε κ' ἀναφερθετε. Ὅσο για τὴ Βουλὴ και τὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας φηναζόμεστε, πὼς οὔτε λόγο θὰ πρέπει νὰ τούς κάμετε. Σὲ τέτια μεγάλα ὑποκείμενα, τὸ κόβει ὁ νοῦς μας, πὼς για τέτι' ἀσήμαντα πράματα δε μιλοῦν. Μήπως κ' ἔδω σὲ μάς τὰ ἴδια δὲν είναι; Ἐν ἔχεις δέκα κεφαλὲς πῆγαινε νὰ μιλήσης στὸν Πατριάρχη μας ἢ στὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο ἢ στὴς ἐκπαιδευτικὲς ἐπιτροπὲς πὼς ἔχεις κάτι νέο νὰ τούς πει;

Μὰ ἑσὶς ἐκεῖ θάχετε σὲ λίγο μιὰ μοναδικὴ ἔφακι· τὸ «Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον!» Ἐκεῖ μπορείτε νὰ παρουσιάσετε τὴν πρότασή μας. Ἐν κ' ἐκεῖ σὰς ἔβρουν δυσκολίες, ἔχομ' ἔτοιμη μιὰ τροποποίηση

Νὰ κηρύξει τὸ «Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον» συναγωνισμούς. Ὅσοι ἀριστεῖον στὰ γυμνασία σας νὰ συναγωνίζονται με ἐκείνους πού ἀριστεῖον ἔδω στὰ ξένα λύκεια. Ἐνα εἶδος τέτιος συναγωνισμοῦ γίνε· ἔδω ὀλοένα δίχως πολὺ κρότο, ἀλλὰ με πολλὲς κατακαφαλιές στῶν παιδιῶν και τῶν γονέων τὴς κοῦτρας. Γι' άρτὸ λέμε πὼς αν συστηματικὰ για τρία τέσσερα χρόνια προκηρύξετε τούς συναγωνισμούς άρτους θὰ δεῖτε με τὰ μάτια σας τί κατρώθουν τ' ἀδρὰ και ἀκαταμαχητα». Ἐν κ' άρτὴ τὴν τροποποίηση δὲν τὴν ἔγκρινε τὸ Σεβαστόν «Συνέδριον» ἔχομ' ἄλλη ἔτοιμη. Ἀφήστε τ' άγρία και κάμετε τὸ πείραμα στὰ κορίτσια. Δὲ ξέρομε τί ιδέες ἔχετε για τὴν ἐκπαίδεψιν τῶν κοριτσιῶν. Ὅπως κ' αν είναι θὰ παραδέξεστε, πιστέθεμε, πὼς σ' ἔμας ὁ πολιτισμὸς δὲν προχώρησε ἀκόμη τόσο, ὡστ τὴ γυναίκα νὰ τὴ φέρνει στὴ στενοχώρια νὰ συναγωνίζεταί με τὸν άντρα, κ' ἐπομένως νὰ λογαριάζει τὴς γνώσεις πού πέρνει στὸ σχολιὸ, ἔφοδια για τὴ βιοπέλη. Μ' άλλα λόγια τὴ σχολικὴ μόρφωση τὴ δίνομε στὰ κορίτσια τὸ παραπάνω για στολίδι, κ' αν εἶν' ἔτσι μπορείτε νὰ δοκιμάσετε μιὰ φράξ αν ὑπάρχει τρόπος νὰ στολιζέι ὁ νοῦς κ' ἡ ψυχὴ τῶν κοριτσιῶν μας σὲ λιγότερο καιρό, με πρὶο λίγο κίπ κ' ἀληθινὰ κ' ὁμορφὰ στολισματα.

Τέτιες πρότασες πιστέθεμε νὰ τὴς καλοδεχέι τὸ Συνέδριον. Στὴν Ἀμερικὴ, καὼς μάς εἶπ' ἕνας καλὸς φίλος—πὸς ἔμειν' ἐκεῖ χρόνια εἴκοσι ἔφοτ και ὀδύρεται ἀπὸ κάπου και στὴν Ἀθήνα, και μπορεί νὰ σὰς τὰ πει κ' ὁ ἴδιος,—ὅταν ἔχει κανεὶς κάτι νέο νὰ παρουσιάσει στοὺς συμπολίτες του νοικιάζει ἕνα μέρος και κρεμνὰ άπ' ὄξω μιὰ εἰδοποίηση. Something neu· κάτι νέο δηλαδὴ· κ' ὅποιος θέλει μπαίνει και βλέπει. Κάτι ἀνάλογο θάνακι κ' άρτὸ τὸ Παρθενωγεῖο πού σὰς παρακινούμε νὰ προτείνετε ἀπὸ μέρος μας στὸ Συνέδριον. Ἐμεῖς λέμε νὰ εἶναι τὸ Παρθενωγεῖο Ἀμερικανικὸ. Something neu δηλαδὴ. Ἐς είναι ὅμως και ἀγγλικὸ, γαλλικὸ, σουηδικὸ, δανικὸ, γερμανικὸ ὅπως τέλος τ' ἀποφασίσει ὁ κ. Πρόεδρος. Ὅ σκοπὸς είναι νὰ γίνει τὸ πείραμα. Ξέρετε βεβαιὰ πὼς πειραματίζονταν τῶρα για τὰ μικροβία και τὴς τοξίνες τους. Ὁ ἴδιος αὐτὸς ὁ φίλος μάς ἔδωκες πληροφορίες πολὺ περιεργες. Πέρουν, λέγει, δὺ ζῶα, κουνέλια λόγου χάρη, ὅσο τὸ δυνατὸ τὰ ὅμια· στὸ ἕνα κἀνουν τὴν ἐνεση με τὸ φαρμακερὸ ὑγρὸ τὸ ἄλλο τὸ ἀφίνουν δίχως τὸ κρατοῦν ὡς εἶδος μάρτυρα· και βλέπουν ἔτσι σὲ πόσες ἡμέρες ἢ σὲ πόσες μέρες πεθαίνει ἢ παθαίνει τὸ ζῶο τὸ φαρμακευμένο.

Κ' ἔμεῖς λοιπόν αν τέτιο εἶδος πειράματα λέμε νὰ καθυποβάλετε στὸ Συνέδριον. Πειράματα δίχως κινδύνου, ἐξανατίας στὰ νέα σχολιά θὰ μένουν τὰ παιδιὰ δίχως ἐνέσεις.

Για τὴν ἐπιτυχία δὲν ἔχομε τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία. Ἐν μάλιστα ἀληθεῖον τὰ ὅσα εἶδαμε στὴς ἔφημερίδες, πὼς δηλαδὴ ὁ Μιστριώτης θὰ εἰσάξει στὰ Παρθενωγεῖα και τὰ πλὶο βαρυστόμαχα κίεμενα τῆς Προγονικῆς σοφίας! Ἰδιαίτερα, λέγει, κρατεῖ

στὸν Αἰσχύλο. Τὴ τούς μέλλεται τῶν φτωχῶν τῶν κοριτσιῶν! Πὼς θὰ τὸ πίνουν τὸ «δραψί» αὐτὸ ποτὸ! Και καλεῖπαν τὰ γλυκόποτα και ξανοικτικὰ κρασάκια άπ' τὸ προγονικὸ κελάρη! λίγες γουλιές άπ' τῶν κωμικῶν τ' ἀπομεινάρια. Ὅμως «Μιστριώτης ἔφα»! Μεγάλος άνθρωπος! Δὲν τὸν φτάνει τὸ Μυστρί τῆς «προγονικῆς σοφίας» πού κρατεῖ με τὸ δεξί, ἔρπαξε και τὸ ἐκπαιδευτικὸ μυστρί. Ἐφτυχισμένο τὸ ἔθνος πούχει ἕνα τέτιο λαπομούτη σὲ μιὰ τέτι' ἀψηλὴ θέση. Ἐφτυχισμένοι ὅσους φτάνει τὸ χρυσὸ του χέρι. Θὰ τούς χρίσει ὅλους με ἀσβέστη γεναμένο άπ' τὰ μάρμαρα τῆς προγονικῆς σοφίας.

Και πάλι και ξανά σὰς παρακινούμε νὰ κάμετε ἀπὸ μέρος μας τὴς διαφορὲς ἀφτίες προτάσες στὸ Ὑψηλὸ Συνέδριον. Και τίποτις δὲ γίνε ἀμέσως τῶρα, ὅμως ὄλο κάτι καλὸ μπορεί νὰ βγεῖ πλავίως. Μπορεῖ δηλαδὴ νὰ ἐξεταχτοῦν τὰ «ἀδρὰ και ἀκαταμαχητα» πού μέρα νύκτα σφυροκοποῦν οἱ ἀρχιμαστόροι γύφτοι μεσ' τὸ ἀνώτατο ἐκπαιδευτικὸ σιδεραδικο. Τὸ Συνέδριον θὰ ἔχει τὸ κάθε τι για τὰ κάμει μιὰ ἐπισημονικὴ ἐξέταση. Ἐμεῖς με τὰ πρόχειρα χημικομαγειρικὰ μέσα ἐξετάσαμε τὰ «ἀδρὰ και ἀκαταμαχητα» πολλὲς φορὲς ὡς τῶρα. Φιλοκοπανίσαμε, καλομουσκίσαμε, σιγοθράσαμε και καλοστραγγίσαμε τὴς λέξεις αὐτὲς τῆς «γλώσσας τῆς τελειωθείσης ἐπὶ Περικλέους» προγονοτύφλωσ δέμα τε και γλαφυρομύξως ὑπὸ τῶν σοφωτατων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου και τῶν ἐκείνους ἀναπαριστῶντων γραμματοδιδασκάλων χειριζομένης και Κίρκης δίκην ἀποχοιρῶνους τους χειριζομένους. Τὰ στραγγίσαμε τὸ λοιπόν ταδρὰ και ἀκαταμαχητατων τὴ λίγη οὐσία πού τραβήξαμε άπ' τὸ στραγγισμα τὴν ἀρίσαμε νὰ κατακαθήσει. Τὸ κατακαθί εἴπαμε πὼς θάταν τὰ «ἀδρὰ», τὸ ὑγρὸ τὸ ἀποπάνω τὰ «ἀκαταμαχητα».

Τὰ δοκιμάσαμε και τὰ δὺ με τὴ βοήθεια τοῦ φίλου μας, πού ἐπιτηδέθεται στὰ τέτια. Ὅλα τὰ ζῶα πού κἀναμε ἐνέσεις, τὰ εἶδαμε νὰ πέφτουν κατὰ γί, νὰ σπαρτάρουν και νὰ ξεψυχοῦν βγάνοντας σάλια κ' ἀφροῦς άπ' τὴ μύτη κ' άπ' τὸ στόμα. Ἐπορούσαμε πὼς τὰ παιδιὰ μας ἀντέχουν. Πάλι ὁ φίλος μας, πού βαθαίνει στὰ τέτια, μάς ἔδωκε τὴν ἐξήγηση. Αἰῶνες τῶρα, λέγει, οἱ ἀρχιμαστόροι τοῦ ἔθνους μάς ἔχουν μεταχειριστεῖ με τέτιες ἐνέσεις· ὅσοι κατάρθωσαν και γλῦτωσαν, ἔδωκαν στὰ παιδιὰ τους άρτὴ τὴν ἀντοχὴ για κληρονομία. Ἐτσι γενήθηκε μιὰ νέα ράτσα πού ἀντέχει σ' ἀδρὰ και ἀκαταμαχητα». Πρωτέρημα, φαίνεται, τὸ πέρουν οἱ σοφοὶ μας δασκάλοι! ὄρατὸ καμάρη κ' ἀντοχὴ πού μάς φέρνει στὴν ὄλεθρο!

Ἐτσι λέγει ὁ φίλος μας πὼς στὴν Ἰνδία ὑπάρχει μιὰ φυλὴ ἄγρια. Τῆς φυλῆς αὐτῆς οἱ ἄνθρωποι, μάθρη, καμπουριασμένοι, κακομούριδες, μακροχέρηδες, λιγνόςκελοι με μαλλιά στητὰ σὰ γουρουνότριχες ἢ σὰν του σκαντσόχουρου τ' ἀγκάθια, καταφρονεμένοι άπ' ὄλες τὴς τριγυρινὲς φυλὲς κάθονται στὴς ποδιές

Ἄλλοιό μου, ἄλλοιό κι αὐτὸ και τὸ κακὸ πού θάρθη, στεναζῶ και ρωτῶ, πὼς μιὰν ἡμέρα μέλλει στὰ βάσανά μου αὐτὰ τὸ τέλος νὰ χαράξη.

Και τὰ τραγούδια τοῦ χοροῦ είναι φτιασμένα ἀπάρλλαχα με τὴ μετρικὴ τοῦ πρωτότυπου, και σ' αὐτὸ ἀκόμα ὁ μεταφραστὴς πτύχε περίφημα Κρίμα πού δὲν ἔχει τόπο ἔδω νὰ στρώσω και ἄλλα μεγαλύτερα κομμάτια. Κι ἄς τελειώσω με τὴν παρατήρηση πού ὄσο για τὴ γλώσσα και ὁ Καλοσογούρος πῆρε τὸ μέτροιο σύστημα τοῦ Πολυλᾶ κ' ἔδω κ' ἐκεῖ δὲν ἀποφύγει λέξες δανεισμένες ἀπὸ τούς ἀρχαίους συγγραφεῖδες, καὼς Βουκόλος, Βέλως, σελένην, συμβία, τέκνον κ. ἄλλες.

Τῶρα ἔμαθα πὼς και τὴν Ἀλικπστὴν τοῦ Εὐριπίδη μεταφράσε δημοτικὰ ὁ Κ. Χρηστομάνος ὁ θεμελιωτὴς μιὰς «Νέας Σκηνῆς» στὴν Ἀθήνα, και τὰ Σίγνεφα τοῦ Ἀριστοφάνη ὁ Σουρῆς ὁ συντάκτης τοῦ «Ρωμηοῦ» Και ἀκούω πὼς τὰ παράστησαν και τὰ δὺ στὸ θέατρο με πολλὰ κινέματα άπ' ἄνθρώπους πού μποροῦνε νὰ καταλάβουν ἄξια ἴσια με τῶρα ὅμως δὲν τὰ εἶδαμε τυπωμένα. Ἄλλα μεταφράσματα ἀπὸ τὴν ἀρχαία φιλολογία μ' ἀληθινὰ τεχνικὴ ἄξια είναι ἀκόμα μερικὰ ἀπὸ τὴν κατώτερη ποιήτη, τὴν ποιήση τῆς ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς. Πιστεύω νὰδεῖξαι ἄλλοῦ πού αὐτὴ ἡ ἐποχὴ ἔχει πολλὰ ὅμοια με τὴν τωρινὴ Ἑλλάδα, και δὲ μοῦ φαίνεται παράξενο πού φυσικὴ κλίση φέρνει ὄλο κατὰ καὶ τὸς σημερινούς Ἑλληνας

και πού δὲν ἀξιώθηκε κανένας μεγάλος λυρικὸς, ἀπὸ τούς πὶο ἀρχαίους, νὰ ποῦμε ἢ Σαφῶ και ὁ Ἀνακρέοντας, οὔτε μιὰ μεταφραστὴ. Ἐπὸ τούς βουκολικούς· μάς ἔδωκαν πολλὲς φορὲς στὴ δημοτικὴ καὼς λίγα εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, και σ' αὐτὰ πάλι καλλίτερα άπ' ὄλους πτύχε ὁ Καλοσογούρος. Μετάφρασαν και μερικὰ κομμάτια τῆς Ἐκλέης τοῦ Καλλιμάχου, και ὁ Σίλλρος τύπως (Ἀθήνα 1891) τὸ τραγούδι τοῦ Μουσαίου ἢ Ἡρώ και ὁ Λιάνδρος, πού τόσο πολὺ ταιριάζει με τὰ σημερινὰ συστήματα τοῦ τόπου. Και δὲν πέρασαν πολλὲς βδομάδες πού ὁ «Νουμάς» (1903, άρ. 43-50) ἔβγαλε ἕνα ξανάφτισμα τοῦ «Τίμωνα» τοῦ Λουκιανοῦ.

Ὅ: ἔδω θὰ εἴχαμε ἀναφέρει ὄλα τὰ μεταφράσματα ἀπὸ τὴν ἀρχαία φιλολογία πού ἀξίζει νὰ λογαριάζονται σπουδαῖα ἢ δὲν ἔμεινε ἀκόμα ἢ Γραφὴ τοῦ Πάλλη. Γι' αὐτὴ ὅμως μίλησε σὲ τούτη τὴν ἔφημερίδα ὁ E. Nestle, κ' ἔμεῖς ἔχομε μονάχα νὰ δευτερώσουμε τὴν ἴδια παρατήρηση πού κάμαμε πὶο ἀπάνω για τὴν Ἰλιάδα. Κ' ἐτοῦτο δηλαδὴ τὸ ἔργο, ὅπως και τ' ἄλλο, είναι γραμμένο σὲ γλώσσα με καὼς σα βαφῆ ἀπὸ διάλεχτο.

Μπροστὰ στὸν πλοῦτο τῆς ἀρχαίας φιλολογίας τὰ μεταφράσματα φτάνουνε σὲ ποσὸ τιποτένιο. Και τὸ κακὸ ἔχει δὺ αἰτίες. Πρῶτη είναι ὁ ἀφορισμὸς τῆς ρωμῆικης πού περσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ποδιζέι νὰ σμῖξουν οἱ δὺο

γλώσσες, ἀρχαία και νέα· ἔρχεται κατόπιν ἡ ἀδιαφορία πού δεῖχνουν οἱ περσότεροι σπουδασμένοι Ἑλληνας για τὸν παλιὸ Ἑλληνισμὸ. Ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ είναι πολὺ μεγαλύτερη παρ' ὅ,τι φηναζόμεστε ἔμεῖς ἔδω πέρα. Κι' ἄς λὲν ὅ,τι θέλουν οἱ ἴδιοι Ἑλληνας Λίγοι είναι βέβαια παντοῦ, πολὺ λίγοι, οἱ διαλεχτοὶ κι ἀπὸ τούς φιλόλογους ἀκόμα, πού μπηχανε δίχως ψέματα στὸ νοῦ τὸν ἀρχαίον· μά, τί τὸ θέλει, στὴν Ἑλλάδα χίλιες φορὲς χειρότερα ἀπὸ δὺ τὸ σχολικὸ σύστημα πιπιλίζει τρομερὰ τὸ μυαλὸ τοῦ μαθητῆ, και πού νὰ καταλάβει ἀπὸ ἀρχαία ὁ καὼμένος; Ἰσως κιόλας ἡ ἀδιαφορία νάχει τὴ ρίζα τῆς βαθιά στὸ φυσικὸ τοῦ Ρωμιοῦ πού, ἔχει ἄξια ἢ δὲν ἔχει, τὸ καινούριο τ' ἀρέσει πάντα περσότερο ἀπὸ τὸ παλιὸ, κι ἄς εἶν' καλὸ και δοξασμένο.

Βερολίνο

KARL DIETERICH

ΚΑΡΤ-ΠΟΣΤΑΛ

«Η Βασιλικούλα—Κική την λένε την φίλη μου, μ'ά μένα μ'άρέσει νά τή φωνάζω, καί πώς θυμώνει! μ'έ τ' όνομα πού τής έδωσε ό νουνός της—ή Βασιλικούλα λοιπόν πού λέγαμε άνταλλάσσει Κάρτ-Ποστάλ. Τής μόδας είναι. Τό ξέρω. Μου τό είπε κ'ή ίδια. Καί μάλιστα άλλη δικαιολογία απ'αυτή δέ βρήκε, όταν τής απέδειξα πόσο άσεμνο καί πόσο—τόν δεύτερο χαρακτηρισμό τόν άφήνω άσυμπλήρωτο—είναι μιá κόρη με κάποια άνατροφή καί με κάποιο ήθικό έγωισμό νάνταλλάζω, έστω καί σεμνότετες εικόνες, από την 'Αγία Γραφή παρμένες δλες ή από τόν Γεροστάθη, με νέους πού δέν τούς ξέρει καθόλου καί πού μπορεί όλοι νά μ'ην είναι καί τόσο άξιοι αυτης τής οικειότητας.

— Καί ό πατερας τί λέει; τήν έρώτησα.
— 'Ο μπαμπάς δέ λέει τίποτα!... Γελάει με τις νόστιμες κάρτες πού μου στέλνουν καί πληρώνει τά έξοδα!...

'Αφού γελάει ό «μπαμπάς», έγέλασα κ'έγώ. Έγέλασε καί ή Βασιλικούλα. Καί με γέλια μ'έρώτησε.

— Ούτε με μένα δέν θ'αποφάσιζες, κυρία σεμνότητη, νά παίξης, τό ευχάριστο αυτό παιχνίδι;

— Νά πάρης πίσω τόν τίτλο πού μου δίνεις, τής είπα, γιατί σεμνότητη δέν είμαι 'Αλλο σεμνοτυφία κ'άλλο αξιοπρέπεια. Νά τό νοιώσης. Μ'έναν άνθρωπον πού δέν τόν ξέρω καί πού δέν ύπάρχει καμμιá ανάγκη νά τόν μάθω, δέν βλέπω για ποιό λόγο νανοίξω μιá οικειότητα αφού είμπορώ νά περάσω τή ζωή μου καί χωρίς αυτή. 'Ο μπελός αυτός άς μου λείπη. Έχει τόσας άλλας ένασχολήσεις ευχάριστες ή ζωή, ώστε αυτή ή περιττή, καί φορτική, άν αγαπάς, ένασχολήσεις δέν μ'αρέσει καθόλου.

Τής είπα κ'άλλα πολλά καί δέν κατώρθωσα νά τήν πείσω.

— Καλά σέ λέγαμε καί στο 'Αρσάκειο Γερούσια, μου είπε κ' αρχίσαμε αμέσως νά μι-

τών βουνών του Αιλικιρί, σε μέρη όπου ο αέρας είναι φαρμακί μοναχό για όποιον άλλον. Κ' όμως και τους ανθρώπους άφτους τους βγάλουν απ' τις βρομίες τους μονιές καί τους πέν σε βουναλάκια ή σε κάμπους άνοιχτούς όπου φυσά δροσερό, μυρομένο, ζωογόνο αέρακι, οι άνθρωποι άφτοι μακραίνονται καί πεθαίνουν. Κ' επειδή δυσκολευόμαστε νά πιστέψουμε στα λόγια του φίλου μας, κάθε ψέφτης με τό μάρτυρα του, μ'α λέγει, καί πάλι καί μ'α φέρνει ένα άρατο βιβλίο ένου περίφημου περιηγητή καί γιατρού πού γύρισε τις 'Ινδίες καί στο κατεβατό 153 μ'α έδειξε γραμμένα καί ζωγραφισμένα άφτα πού σ'α λέμε.

Με τούς κίωνες λοιπόν έμαθε φαίνεται; ό όργανισμός στο φρικτό φαρμακί, στο μολεμένο αέρα, καί δέ μπορεί νά ζήσει δίχως. 'Ε λοιπόν, σ'α αρέσει μιá τέτια άντοχής πού θ'α καταντήσει τό νού μας σαν τών 'Ιρουλά τ'α κορμιά; Γι' αυτό λέμε πώς εκ Θεού θάναι τό Συνέδριο. 'Ισως άφτό θάβρει κανένα τρόπο ν' απομακρύνει τις νέες γενές απ' τις ποδιές τής Ακαδημίας.

..

Θάχουμε καί κάτι άλλο νά σ'α πούμε για τ'α «αδρά καί ακαταμαχητα». Θ'α σ'α θυμίζουμε ένου σοφού καθηγητή ένα σαφώτατο άφρο, πού δημοσιέψατε, πέν τώρα δυό χρόνια, στα Παναθήναια καί πού βουρδούριζε από τέτια «αδρά καί ακαταμαχητα», όπως ό κόρπος του Πτωχοπρόδρομου από ψείρες άμυγδαλάτες. 'Ονομα καί μή χωριό, λέγ' ή παροιμία. Τόνομα του σοφού καθηγητή άρχίζει από κει πού τελιώνει τ'όνομα του Κ. Παπαχρηστά. 'Η όραξ του μεγάλη καί τρανή, σ' άντατολή καί δύση σημασιμένη. Τ' αποστραγγίδι της τό ίδιο καί χειρότερο κ' ό Κόρπος του πάντα γεμάτος από αδρά κ'ράκαταμαχητα.

Παραπάνω δέ σ'α λέμε γιατί ξέρουμε πώς είστε πολύ δυσκολευιλήτος στα προσωπικά καί φοβούμαστε μήπως μ'α βρειτε άφτα άφορητή καί μ'α άρηθείτε ξανά καί τώρα τ'α φιλοξενία. Δέν πιστέβουμε νά μ'α κάνετε άφτό τό άδικο, μάλιστα περιμένομε καί καναδυό θερετικά λόγια, γιατί έχομ' όρεξη, όπως σ'α τό χαραξαμε στην αρχή, νά σ'α γράψομε μερικές άράδες για τ'α γλωσσική έρεθνα πού άνοιξατε στο περιοδικό σας. 'Η γνώμη μας είναι πώς τό πρόβλημα δέ βάλθηκε από μι'α αρχής στη θέση του 'Αλήθια πούνκι καί πολύ δύσκολο. Τό είδατε παραπάνω στα τραγουδοχορεφτικά. Χρειάζεται πολλή φορής για νά τοποθετήσκει κανείς καλή ένα ζήτημα, γιατ' πολλή μελέτη, κόπος, σκέψη, προσοχή, παρ'α νά λύσει ένα πρόβλημα.

Τι νά σ'α πούμε; Δέν τό πιστέβουμε πώς με τ'α σωστά σ'α ζητήξατε νά φωτισθείτ' ό ίδιος. Σε τί παρακαλώ; Γιατί ό ένας γράφει έτσι κ' ό άλλος άλλως, άφτό χρειάζονταν ιδιαίτερη, κεινούρια έρεθνα για νά τ'α μαθετε. Καί περιμένομε νά σ'α τό

πουν οι ίδιοι; Τι τάχα τής πολυγνωμίας τ'α αίτια δέν είναι όλοφάνερα; Τ'α παλιάτ'α ξέρουμε γιατ' όλοι. «Νέαν τροπήν» μ'α υποσχεθήκατε νά δώσετε στο ζήτημα, καί περιμένομε κ' είχαμε μεγάλες έλπίδες! Τ'ην Παλιά Διαθήκη τ'ην ξέραμε, κ' απ' τ'ην έρεθνα σας περιμένομε νέο κήρυγμα. 'Ενα κ' άπλό για μ'α τούς άπλους καί πολλούς πού κάνομε 'Ενα, τό ένα πού τό λέν' έθνος, Κήρυγμα για τό πώς από δω καί μπρός θ'α μορφώνονται ό λαός καί τ'α παιδιά πού μένουν άγράμματα με τ'α γραμματά σας κ' άνεμόφωτα με τις σοφίες σας. 'Ερεθνα για τ'α γλώσσα είναι έρεθνα για άφτα κ' έρεθνα πού δέν κοιτάζει νά λύσ' άφτα τ'α ζήτήματα δέ ξέρει τί θέλει καί τί ζητά.

Όσοσο άρα γιατ' νά π'αψομε καί ζητώντας συμπάθιο για τ'α πολυλογία σας προσκυνούμε με τό άνήκον σέβας.

ΣΤΡΑΤΟΣ καί ΦΩΤΗΣ

Γενάρης 1904.

Κουταλιανό

ΘΥΜΗΜΑΤΑ

Θυμάμαι άπόψε στο παλιό σπιτάκι μας στη χώρα, —Θλιμένη μόλις έσδυσαν τ'α λόγια τ'α παλιά Καί οι θρήνοι από τ'α χείλη σου καί από τ'α μάτια [ή μπόρα Φθινόπωρα διαβατικά στη νέα καλοκαιριά.

Θυμάμαι τόν παλιό σκοπό λυπητερά έτραγουδά. Ρόδο χλωμόν έστόλιζε τ'α όλόθρηνα μαλλιά Στο κλάμα ή λάμπα έκέρωνε, στο φώς καί ή [πεταλούδα Γύρω στη θάλα ή άμοιρη ποθούσε άνθού άγκαλιά.

Θυμάμαι σιγομιλάτα έπιθύριζε μιá ρίμα Κι' ό τόνος γύρω στο φτωχό σπιτάκι μι'ας νυχτιάς Μάκρανε ώσαν τό άπάντεχο τής έρημιάς τό δήμα Στα θλιβερά άλση πού σιγούν τ'α φύλλα τής ιτιάς.

Θυμάμαι πού χεράκια άχνά έστίμωναν με τρώμο Στη μοναξιά ένθυμίζοντας τ'α χείλη τ'α νεκρά Κι' άργά τ'α μάτια εδιδάβαιαν σ'α σκέψεις μαύρο [δρόμο, 'Οθε τό σπ'αθε έγερνε στενάζοντας πικρά.

Γλυκειά μου! 'Η δροσο έστάλαζεν όλόνυχτα απ' [τ'α ύψη, Κ' είπε τ'α μάτια ύψώνοντας στην άστερη βραδεία Παρακαλώ τό άγιονό το πνεύμα σου μιá θλίψη Νάνε ή άγάπη μας, χαρά του πόνου ή συνοδεία.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΡΩΜΕΪΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΑΚΟΜΑ;

Τό λητρουβείο άλιθε. Δυό φωτιές μαύρες έπέγχαν άνδύνατα στην καπνούρα πού άνάδινε ή στιά. Τ'α λιθάρι έτριζε, ή ζιφταριά έσούρωνε λάδι. Τρεις από τούς συντρόφους έδούλευαν, δυό άλλοι έκοιμώταν κατ'α γ'α; άπάνου στα ληόστα. 'Ηταν μεσάνυχτα καί κρύο.

'Η πόρτα άνοιξε. 'Ενας κυνηγός έμπήκε με τ'α σκυλιά του, άντρας ώς σαράντα χρονών, μεγάλος με άντρίκια άλλα ήμερηνη όψη, καί πού έφορούσε φέσι καί σεγγουνη καί πλατοβράκι. 'Εφαινότουν ταραγμένος.

«Καλή σπερα Θεόδοση» τού είπαν «έβάρεις κουνάδια;

«Καλή σπερα» άποκρίθηκε «πού είναι ό Κούρκουπος;»

«Αύτου πέρα κοιμάται» έκαμε ένα; από τούς δουλερτάδες άντρας μισόκοπος καί πού ήταν, καθώς λέγν, τού λητρουβιού άκραβοκύρης. Κ' έπρόσθεσε.

«Κούρκουπε, ζύπνα. 'Ο ξάδερφός σου. 'Αλλά ό Κούρκουπος δέν έξυπνούσε» είχε βαρύν ύπνο» καί ό Θεόδοσης έπ'ηγε σιμά του καί τόν έσκούντησε με τό πόδι.

«Τί είναι» έκαμε μισοκοιμ σμένος. «Τώρα, τώρα έπλόγισα. 'Ηρθε κ'ή δλας τό άλλάγι μου;»
«Εύπνα» ή γυναίκα σου σε θέλει» ήμουν για κουνάδια καί τ'ην είδα.

'Ο Κούρκουπος έσηκώθηκε άμέσως άνήσυχος. 'Ητουν νέος ώς εικοσιπέντε χρονών άνμορφος όχι μ'α τό άνάβλεμμα του έδειχνε πολλήν καλωσύνη. Κι' αυτός ήτουν χωριάτικα ντυμένος, λυγδερός από τ'α λαδια, καί με κορμί μαζωμένο λίγο από τ'ην άκοπη εργασία.

Οι δυό άντρες έβγήκαν άντάμα. Τό χωριό έκοιμότου. 'Η άστραγγιά έφώτιζε τό δρόμο. Κάπου κάπου σκύλος τούς άληχτούσε.

«Τί τρέχει;» έρώτησε ό Κούρκουπος σκιασμένος. 'Ο άλλος δέν άπολογήθη. Σιωπηλά έφτάσαν βιαστικοί στη γειτονιά τους. 'Ο Κούρκουπος έτρεξε στο σπίτι του, αλλά έβρηκε τ'ην πόρτα κουνταλωμένη απ' όξω.

«Πού είναι;» έρώτησε ντροπιασμένος.

«Πέρα στους 'Ερμονες» τού άπάντησε ό Θεόδοσης; καί χωρίς άλλο λόγο έκίνησε προς τόν κατήφορο. 'Ο άλλος άκολούθησε κρύος ίδρος έπερίχυνε τ'α μέλη του οι πλατες του έπαγώναν» είχε χάσει τ'ην όμι-

λιά του.

'Εκατεβήκαν στο στενό μονοπάτι προς τ'α θάλασσα. 'Ο τόπος ήτουν έρημος. Τ'α βουνά έρθωμένα, άνακατωμένα καί άπόγχεμα, έφαινόταν τ'ην ώρα εκείνη μαύρα; τό νερό του τράφου έβραζε με τις πέτρες. Στο τρίστρατο του φοουρισμένου έσταθήκαν κ' έλυφθηκαν πίσω από ένα βράχο. 'Ο Κούρκουπος έκάθισε γιατ'ι τ'α γόνατά του έτρέμαν, ό άλλος τόν κοιτάζε ζητώντας νά μαντέψη τ'ην ύψη του στο σκοτάδι. 'Ανάμειναν κ' άφοκραζόνταν.

Οι φτερωτές τών μύλων έγύριζαν άκοπα κ' έφτάσαν σταυτιά τους τ'α τραγούδια τών μυλωνάδων, μαζή με τ'η βοή του νερού καί με τ'α λαλήματα τ'α πρώτα τού κοκόρου.

Εάφνος οι σκύλοι έμούγκρισαν, αλλά ό Θεόδοσης τούς ήσύχασε μ' ένα νόημα κ' έμουρμούρισε.— «Νά τ'ην. Πάρε». Καί τού έβαλε τό καρποφύλλι στο χέρι.

'Ενας ίσκιος τούς έπλησίαζε άνεβαίνοντας τό ρόβολο. Μηχανικά ό Κούρκουπος έπ'ηρε τό ντουφέκι καί έσήκωσε τό λυκό. Τ'α μάτια του ήταν κερφωμένα άπάνου στον άνθρωπο, πού τώρα έδιάβαινε βιαστικά σιμά τους. Οι σκύλοι δέν έσάλεψαν. Κι' ό Κούρκουπος άναστένανε βαθεία κ' είπε άλαφρωμένος πωθόνοντας τό άπλο.

«Είναι άντρας».

«Είναι άντρίκια ντυμένη» οι σκύλοι τ'ην έγνώρισαν. Χτύπα».